

GENİŞLETİLMİŞ ORTA DOĞU VE
KUZEY AFRİKA TOPLUMSAL CİNSİYET ENSTİTÜSÜ İÇİN

FİZİBİLİTE RAPORU

EKİM 2009

TESEV
YAYINLARI

GENİŞLETİLMİŞ ORTA DOĞU VE KUZAY AFRİKA TOPLUMSAL CİNSİYET ENSTİTÜSÜ İÇİN FİZİBİLİTE RAPORU

ISBN 978-605-5832-26-1

TESEV YAYINLARI

Kapak Tasarımı: Myra
Basıma Hazırlayan: Myra
Matbaa: Bilnet Matbaacılık



TESEV

**Türkiye Ekonomik ve
Sosyal Etüdler Vakfı**

Dış Politika Programı

Bankalar Cad. Minerva Han No: 2 Kat: 3
Karaköy 34420, İstanbul
Tel: +90 212 292 89 03 PBX
Fax: +90 212 292 90 46
info@tesev.org.tr
www.tesev.org.tr

Copyright © 2009

Tüm hakları saklıdır. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)'in izni olmadan bu yayının hiç bir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla (fotokopi, kayıtların ya da bilgilerin arşivlenmesi, vs.) çoğaltılamaz.

Bu yayında belirtilen görüşlerin tümü yazarlara aittir ve TESEV'in kurumsal görüşleri ile kısmen ya da tamamen örtüşmeyebilir. TESEV Dış Politika Programı, TESEV Yüksek Danışma Kurulu'na bu yayının hazırlanması ve tanıtımı için katkılarından ötürü teşekkür eder.



Bu proje kısmi olarak Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı Yakın Doğu Bürosu Orta Doğu Ortaklık Girişimi (MEPI) tarafından [S-NEAPI-08-CA-272] numaralı proje kodu altında fonlanmıştır. MEPI, Orta Doğu'da ekonomik, siyasi ve eğitim bazlı reformları desteklemek ve kadınlar ve gençler başta olmak üzere bölgenin tüm insanlarına fırsat eşitliği yaratmak üzere Birleşik Devletler Başkanlığı tarafından kurulmuş bir girişimdir. MEPI hakkında detaylı bilgi için: www.MEPI.state.gov <<http://www.mepi.state.gov/>> .

İçindekiler

Önsöz, 5

Genişletilmiş Orta Doğu ve Kuzey Afrika Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü için Fizibilite Raporu, 9

- 1) Giriş, 9
- 2) Bölgeden Sesler, 11
 - 2.1 Amaç, 11
 - 2.2 Yöntem, 12
 - 2.3 Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'ne Yönelik Talep, 12
 - 2.4 Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün Amaçları ve Hedefleri, 14
- 3) Politika Önerileri, 18
 - 3.1 Hedef Kitle, 18
 - 3.2 Görevler ve Misyonlar, 19
 - 3.3 Yapı, Yönetim, Konum ve Fonlama, 21
 - 3.4 Fas'ta STK Kayıt İşlemleri, 22
 - 3.5 Kuruluş Masrafları, 23
- 4) Sonuç, 24



Önsöz

Elinizdeki çalışma TESEV Dış Politika Programı'nın 2005-2009 yılları arasında İstanbul'da gerçekleştirdiği iki sivil toplum sempozyumu, Amman ve Cezayir'de düzenlediği bölgesel iki sivil toplum çalışmayı ve bölgeden kişilerle yaptığı mülakatların sonucunda ortaya çıkarttığı bir fizibilite raporudur. Dört ana bölümden oluşan rapor, Genişletilmiş Orta Doğu ve Kuzey Afrika (GODKA) bölgesinde kadınların güçlendirilmesi konusu üzerine çalışacak bölgesel bir enstitünün kurulmasını önermektedir.

Temelde kadın sorunları ve cinsiyet eşitliği konuları üzerine uzmanlaşmış bir kurum olmayan TESEV, 2005 yılında üstlenmiş olduğu Demokrasi Destek Diyalogu eş başkanlık sorumluluğu çerçevesinde, T.C. Dışişleri Bakanlığı ile yakın işbirliği içinde Türkiye'deki kadın sorununa eğilen örgütlerin desteği ve cinsiyet sorunlarını çalışan akademisyenlerin aktif katkısıyla yukarıda sözü edilen toplantıları düzenlemiştir.

Haziran 2005'te İstanbul'da gerçekleştirilen ilk sivil toplum sempozyumundan bu yana katılımcılar bölgelerinin bir cinsiyet enstitüsüne ihtiyaç duyduğu konusunda ısrarcı olmuşlardır. Kurulacak enstitünün görevi 1979 Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlemesi Sözleşmesi (CEDAW) ilkeleri göz önüne alınarak, bölge ülkelerinde kadın haklarına ne denli saygı gösterildiğinin gözlemlenmesi olarak öngörülmüştür.

Bölgede belirtilen şekilde işlev görecektir bir enstitü kurulmasına yönelik talep Şubat 2006'da düzenlenen ikinci İstanbul sivil toplum sempozyumunda ve T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın davet ve inisiyatifi ile Mayıs 2006'da Ankara'da gerçekleşen hükümetlerarası toplantıda teyit edilmiştir. Ayrıca, Rabat, Manama, Amman ve Abu Dabi Gelecek için Forum toplantılarına katılan kıdemli memur ve bakan düzeyindeki katılımcılara hatırlatılmıştır.

2008-2009 yılları içinde özellikle Arap coğrafyasının kadın örgütleri hedef alınarak yapılan mülakat ve anketlerin sonuçları da sivil toplum sempozyumları ve resmi toplantılarda alınan kararların geçerliliğini bir kez daha ortaya koymuştur. Proje araştırma ekibi tarafından hazırlanan sorulara cevap veren bölgenin önde gelen 56 aktivist ve kadın hakları savunucusundan 53 tanesi böylesi bir örgüte ihtiyaç olduğunun altını çizmiştir.

Detaylarını takip eden sayfalarda bulacağınız raporun hedefi 2-3 Kasım 2009 tarihinde Fas'ta düzenlenecek Gelecek İçin Forum toplantısında, GODKA bölgesini

kapsayacak bir toplumsal cinsiyet enstitüsü kurulması fikrinin resmen benimsenmesi ve desteklenmesidir. Böylesi bir enstitünün kurulması Gelecek İçin Forum toplantılarının ilk somut çıktısını oluşturacak, bölgenin önemli bir sorunu olan kadınların güçlendirilmesi meselesinde ilerleme kaydedilmesini kolaylaştıracaktır.

Önerilen Enstitünün temel parametreleri TESEV tarafından yapılan çalışmalar doğrultusunda 10 madde halinde aşağıda özetlenmiştir. Tahmin edileceği gibi bu parametreler yol gösterici nitelikte olup, bölgesel toplumsal cinsiyet enstitüsü farklı amaç, hedef, yöntem ve yapı ile de kurulabilir. Burada asıl hedeflenen GODKA bölgesinin önemli bir sorunu olan cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi konusunda somut adımlar atılmasını teşvik etmektir.

1. Önerilen Enstitü raporda sözü edilen paydaşlardan oluşan bir yönetim kurulu ile yönetilmelidir.
2. Üyelerin çoğunluğunun GODKA bölgesinden gelmesi önemlidir fakat Enstitü bölge dışından üyeliğe uygun adayları da geri çevirmemelidir.
3. Enstitünün hiyerarşik yapısı etkin çalışmaya müsaade edecek şekilde tasarlanmalıdır.
4. Yönetim kurulu üyelerinin toplumsal cinsiyet eşitliğini temin edecek politikaları etkileyebilecek konumda yerel ve uluslararası kuruluşlarla ilintili olması faydalıdır.
5. Danışma kurulunun oluşturulması yönetim kurulu tarafından kararlaştırılacaktır. Kurulun üyelerinin seçme sorumluluğu ilgili paydaşlar tarafından paylaşılacaktır.
6. Önerilen Enstitünün özerkliği evsahipliği yapan ülke tarafından garanti altına alınacak ve Enstitü iç yönetiminde bağımsız olacaktır.
7. Önerilen Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü resmi olarak GODKA bölgesinde bulunmalıdır. Enstitünün bulunduğu ülkenin içinde Enstitünün çalışmalarına benzer çalışmalar yürüten başka bir kuruluşun bulunmaması tercih edilecektir. Bununla beraber Enstitünün yalnızca bölge genelinde değil aynı zamanda bulunduğu ülkede de kadın haklarını ilerletmeye katkıda bulunuyor olması istenmektedir. Ayrıca, evsahibi ülkenin kanunlarının Enstitünün çalışmalarıyla çatışmaması da önemlidir. Bu bağlamda, Fas'ın Rabat kentinde yapılan çalışmalar bu kentin diğer Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerine kıyasla uygunluğunu açıkça ortaya koymaktadır.
8. Öte yandan, önerilen Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü tüm paydaşlara açık olmalı, kurumsal otoritesini muhafaza ederek hükümetleri ve politikaları etkilerken bir yandan da paydaşlara ulaşımında esnekliğini ve akıcılığını temin etmelidir.

9. Olası fon kaynakları arasında bazıları şunlardır: BM örgütleri, Orta Doğu Ortaklık Girişimi (Middle East Partnership Initiative), Avrupa Birliği, çeşitli hükümetlerin Orta Doğu programları, diğer fon sağlayan kuruluşlar ve özellikle G-8 bünyesindeki Gelecek Vakfı (Foundation for the Future).
10. Evsahibi ülke Enstitüye destek verecek siyasi iradeye sahip olmalı ve eleme sürecinde yerel sivil toplumun projeleri benimsemesi öncelikli olmalıdır.

Tahmin edilebileceği gibi bu çalışmaya başlangıcından itibaren birçok insanın emeği geçti. Eğer onların desteği olmasaydı ne böylesi bir rapor ortaya çıkabilirdi ne de düzenlediğimiz toplantılar başarıya ulaşabilirdi. Hazırlık aşamasından başlayacak olursak, Prof. Dr. Yeşim Arat'a, Dr. Selma Acuner'e, Prof. Dr. Feride Acar'a minnet borçluyuz. Toplantılarımızı onların yol göstericiliği ile düzenledik. Projemize bölgeden destek veren ve bu raporun saha çalışmalarına katılan uzmanlarımız Nadia Ait-Zai, Lamis Nasser ve Reem Obeidat'a da teşekkür borçluyuz.

Hazırlık toplantılarımıza katılan ancak hepsinin adını burada anamayacağımız toplam 31 kadın örgütüne bize verdikleri destek ve fikirler için teşekkür ederiz. Bu örgütler katılımlarıyla bize sadece konuyu ve sorunu anlamamızda destek olmadılar; aynı zamanda İstanbul ve Ankara'da düzenlediğimiz toplantılarda yanımızda oldular, GODKA bölgesinden gelen katılımcılarla deneyimlerini ve tecrübelerini paylaştılar.

Bu süreç içinde T.C. Dışişleri Bakanlığı ile de yakın temas ve işbirliği içinde çalıştık. GODKA koordinasyonundan sorumlu Emekli Büyükelçi Ömür Orhun başta olmak üzere zamanın Dışişleri Bakanları Abdullah Gül'e ve Ali Babacan'a, Dışişleri Müsteşarı Ertuğrul Apakan'a, Müsteşar Yardımcısı Feridun Sinirlioğlu'na, Tahran Büyükelçisi Gürcan Türkoğlu'na, Ömer Onhon'a, Ebru Barutçu Gökdenizler'e, Levent Gümrükçü'ye, Suat Akgün'e ve her gittiğimizde bizden misafirperverliğini esirgemeyen, toplantılarımıza katılıp destek veren zamanın Amman Büyükelçisi Hüseyin Diriöz'e teşekkürden fazlasını borçluyuz.

Zamanın Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Nimet Çubukçu'nun verdiği desteği ise unutamayız. Sayın Çubukçu sürecin başından beri yaptığımız çalışmalarını samimiyetle desteklemiş, İstanbul'da düzenlediğimiz toplantılara katılmış, Ekim 2008'de Abu Dabi'de gerçekleşen Gelecek İçin Forum toplantısında öngörülen Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü projesinin hayata geçmesi gerektiğini belirtmiştir.

2005'te Manama'da düzenlenen Forum'da da benzeri desteği Yunanistan Dışişleri Bakanı Dora Bakoyanni'den de gördüğümüzü belirtmemiz gerek. Doğal olarak uluslararası alanda bize ve projemize destek olanlar sadece Sayın Bakoyanni ile sınırlı değil. Başta Demokrasi Destek Diyalogu'nun diğer iki eş başkanı olan No Peace Without Justice ve Human Rights Information and Training Center olmak

üzere pek çok kurum ve kişiden gerek rapor çalışması, gerekse toplantılar sırasında destek gördük.

Müteşekkir olduğumuz isimler arasında, Cezayir'in Kadın ve Aileden sorumlu Bakanı Nouara-Saadia Djaffer, Fas'ın Gelişim ve Kadından sorumlu bakanı Nouzha Skalli, İtalyan Dışişleri Bakanlığı'ndan Antonella Uneddu, Birleşmiş Milletler Kadınlar için Kalkınma Fonu UNIFEM'den Zineb Benjelloun, Arap Demokrasi Vakfı Genel Sekreteri Mohsen Marzouk, Mısırlı demokrasi aktivisti Prof. Dr. Saad Eddin İbrahim, Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı eski çalışanları Scott Carpenter, Dan Fried, Kent Patton ve Laura Schultz ve elbette İngiltere Dışişleri Bakanlığı'ndan Büyükelçi Frances Guy var.

Hemen belirtmemiz gerekir ki Türkiye, İngiltere ve Amerika Dışişleri Bakanlıkları olmasaydı bu projeye başlayamaz ve tamamlayamazdık. Bu çerçevede Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Middle East Partnership Initiative (MEPI) ve Bureau of Democracy, Human Rights and Labor (DRL) ekiplerine anlayış, sabır ve destekleri için bir kez daha teşekkür ederiz.

Yukarıda sayılan tüm isimlere rağmen bu rapor nihayetinde TESEV Dış Politika Programı'nın ürünü. Programda çalışan herkes bir şekilde bu raporun yazılmasına ya da altyapısını hazırlayan toplantıların gerçekleşmesine katkıda bulundu. Ancak en büyük sorumluluk bu proje için büyük emek harcayan Sanem Güner ve Özlem Gemici'deydi. Bu çalışma TESEV Dış Politika Programı'nın ortak tasavvurunun ürünü olduğu için eğer bir hata ya da eksik varsa başta ben olmak üzere, Sabiha Senyücel, Sanem Güner, Aybars Görgülü ve Özlem Gemici'nin hata ya da eksiği olarak görülmek zorunda.

DOÇ. DR. MENSUR AKGÜN

TESEV DIŞ POLİTİKA PROGRAMI ADINA

Genişletilmiş Orta Doğu ve Kuzey Afrika Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü İçin Fizibilite Raporu

1) GİRİŞ

Bu rapor, Genişletilmiş Orta Doğu ve Kuzey Afrika (GODKA) bölgesinde toplumsal cinsiyet konusunda bilinçlendirmeyi arttırıcı faaliyetler yürütmesi planlanan bir enstitü kurulmasının fizibilitesini araştırmaktadır. Bu raporun yürütücüleri ve yazarları Demokrasiye Destek Diyaloğu (Democracy Assistance Dialogue, DAD) kurumuna vekaleten çalışmada yer almışlardır. DAD'ın kurulduğu Haziran 2004 tarihli G-8 Sea Island Zirvesi'nde, G-8 liderleri Genişletilmiş Orta Doğu ve Kuzey Afrika (GODKA) bölgesinin liderleri ile ortak bir platform geliştirme kararı almışlardır. Gelecek için Forum (Forum for the Future) adını alan bu ortak platform, bölgede reform yanlısı seslerin destekleneceği uluslararası bir alandır. Forum, ortaklarının ve diğer destekçi ülke ve kurumların düzenli olarak siyasi, ekonomik ve sosyal reformlara odaklanmalarına yardımcı olmaktadır. Forum'un bir uzantısı olan Demokrasiye Destek Diyaloğu, GODKA bölgesindeki sivil toplum ve hükümetlerin arasında üretken iletişimin gelişmesine katkıda bulunarak sivil aktörlerin, siyasi liderlerin, basın mensuplarının ve sivil toplum uzmanlarının katılımını sağlamakta ve siyasi reformlar, demokrasi ve insan hakları gibi konularda belirgin reform girişimleri geliştirmektedir. Ayrıca, DAD yürürlükte olan demokrasi programlarını geliştirmeyi ya da yeni programlar tasarlamayı ve de demokratik kurumları güçlendirmeyi hedeflemektedir.¹

İtalya, Türkiye ve Yemen hkmetlerinin mali desteği ve üç STK ortağın – Adaletsiz Barış Olmaz (No Peace Without Justice), Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı ve İnsan Hakları Bilgi ve Eğitim Merkezi (Human Rights Information and Training Center) – işbirliği ile kurulan DAD'ın başlangıçtan beri iki öncelikli çalışma alanı vardır: siyasi çoğulculuk ve seçim süreçleri ve de kadınların güçlendirilmesi.

Bu raporun ana teması olan ikinci konuda çalışmalara öncelik verilmesinin sebepleri çok yönlüdür. Kadın-erkek eşitliği tüm dünyada halen varolan bir mücadele konusudur. Çoğu ulusal ve uluslararası politikanın toplumsal cinsiyete duyarlı bir bakış açısından yoksun oluşu ve cinsiyet eşitliğinin halen yalıtılmış bir konu olması kadın-erkek eşitliğini engellemektedir.

1 Demokrasiye Destek Diyaloğu (Democracy Assistance Dialogue, DAD) erevesini açıklayan 2005 tarihli rapordan alıntılanmıştır.

Yasamada ve oluşturulan politikalarda kaydedilen bazı olumlu gelişmelere rağmen GODKA bölgesinde kadın ağırlıklı olarak dezavantajlı durumdadır. Birleşmiş Milletler Arap Dünyası İnsani Kalkınma Raporu, Arap ülkelerinde kalkınmanın temel engellerinden birinin cinsiyet eşitsizliği olduğunu belirtmektedir.² Dolayısıyla, raporun dördüncü baskısı bölgede kadınların güçlendirilmesine ilişkin konulara ağırlık vermektedir. Bu ya da diğer benzer uluslararası belgelerde sorunlar ortaya konmuş olsa da bu sorunlar üzerinde sivil toplum iletişimine ve çözüme yönelik girişimlere ihtiyaç vardır.

Bu bulgunun ışığında önce bir dizi sivil toplum danışma toplantıları düzenlenmiş, daha sonra bu toplantılar sivil toplumun da katıldığı hükümetlerarası konferansa dönüşmüş ve tüm bu etkinliklerin sonuçları son dört senedir Gelecek için Forum'un toplantılarında alınan kararlara yansıtılmıştır.

Bu raporun temellendirildiği fikirler ve öneriler de bu danışma toplantıları ve konferanslardan edinilmiştir. TESEV tarafından Haziran 2005 ve Şubat 2006'da düzenlenen iki sivil toplum sempozyumunda, sivil toplumdan Mayıs 2006 tarihinde Ankara'da düzenlenecek olan hükümetlerarası konferansta ilgili GODKA devletlerine sunulmak üzere, diyalog ruhunu pekiştirecek reform önerileri geliştirmeleri istenmiştir. Her iki sivil toplum sempozyumundaki katılımcılar yerel kadın aktivistlere lojistik destek sağlayacak, toplumsal cinsiyete ilişkin uluslararası kararnamelerin etkin gözetimini yapacak, GODKA devletleri ve sivil toplumu arasında köprü görevi görecek ve GODKA bölgesindeki kadınlara yönelik etkili ve güvenilir bilgi sunabilecek bir mekanizma ya da kurum oluşturmanın gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Bu bağlamda, ikinci İstanbul Sempozyumu'nda şu talep dile getirilmiştir:

Gerek hükümetler gerekse sivil toplum, etkin ve tarafsız veri toplama, toplumsal cinsiyete göre bütçe düzenleme ve benzeri projeler yoluyla kadınların bölgedeki konumunu iyileştirmeye yönelik sivil toplum ve hükümetler arasındaki iletişimi geliştirecek, bölge kapsamında hizmet veren bir Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün kurulmasını uygun görmekte ve desteklemektedir. Bu amaçla önerilen Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi'nin uygulanmasını hem bölgedeki her ülkede hem de bölge genelinde sağlayacak ve denetlenmesini destekleyecektir.³

Daha sonra, Ankara'da Mayıs 2006 tarihinde T.C. Dışişleri Bakanlığı tarafından düzenlenen hükümetlerarası konferansta da kurumsal mekanizmaların çoğaltılması fikrinin önemi vurgulanmıştır:

Katılımcılar... diğer görüşlerin yanı sıra, bölge genelinde hizmet verecek ve hükümetler ve sivil toplum arasında işbirliği ve diyalog için kullanışlı bir çerçeve oluşturacak bir

2 Birleşmiş Milletler Arap Dünyası İnsani Kalkınma Raporu, 2002

3 6-7 Eylül 2006'da İstanbul'da düzenlenen İkinci 'Cinsiyet Eşitliği ve Siyasi Katılım' İstanbul Sempozyumu'nun son demecinden alınmıştır.

*Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün kurulması fikrine değinmişlerdir ve bu projeyi G-8 ortakları ve uluslararası kurumlara danışarak irdelemeye söz vermişlerdir.*⁴

Yukarıda belirtilen bağlamda DAD konferansına katılmış olan ve TESEV'in proje ağına mensup bir dizi sivil toplum aktivisti Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün alt-yapısını hazırlama çalışmalarını üstlenerek bir fizibilite incelemesi yapmıştır.

2) BÖLGEDEN SESLER

Çalışmanın bu bölümü 56 katılımcının yanıtlarını içermektedir. Bu veriler proje ekibi tarafından iki farklı metodla toplanmıştır: Birincisi, saha çalışması sırasında yüzyüze gerçekleştirilen mülakatlar, ikincisi ise proje danışmanlarının derlediği e-posta adreslerine yollanan anket çalışmasıdır.

2.1 AMAÇ

DAD çerçevesi dahilinde bölgesel bir kurum oluşturma girişimi emsalsiz bir çaba olduğundan fizibilitesinin ölçülmesi gereklidir. Bu raporda, fizibilite sözcüğü aşağıdakileri içeren temel bir ödenetim listesini ifade etmektedir:

- 1- Önerilen kurumun oluşturulmasına yönelik sivil toplumdan bir talep var mı?
- 2- Bu kurumu oluşturma yönünde resmi irade mevcut mu? Bir başka deyişle, Gelecek için Forum'daki devletlerden herhangi biri bu girişimi yürütmeye ve desteklemeye karar verdi mi?
- 3- Önerilen kuruma fon sağlayacak bağışçılar var mı?
- 4- Önerilen kuruma ev sahipliği yapacak ülkeler var mı?
- 5- Tahmini kuruluş bedeli nedir?

Ancak, bu raporun iki bilinmeyeniyi vardır: Araştırmacıların fikrin fizibilitesini ölçebilmeleri için öncelikle bu fikrin içeriğini doldurmaları gerekmiştir. Bu nedenle ikinci bir grup sorunun daha yanıtlanması gerekmiştir:

- 6- Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün amaçları ve hedefleri nelerdir?
- 7- Görevleri nelerdir?
- 8- Hedef kitlesi nasıl tanımlanır?
- 9- Nasıl yapılandırılmalı ve yönetilmelidir?
- 10- Nerede konumlanmalıdır?
- 11- Fon kaynakları nelerdir?

4 22-23 Mayıs 2006'da Ankara'da düzenlenen DAD, 'Toplumsal Yaşamda Kadınların Güçlendirilmesi' Hükümetlerarası Konferansı final raporundan alınmıştır.

Araştırmaların karşı karşıya olduğu zorluk bu soruları hem soran hem de cevaplandıran konumda olmalarıdır. Ancak bu çabaların karşılığı alınmış ve Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün iskeleti ortaya çıkmıştır.

2.2 YÖNTEM

Bu raporun içeriği Ürdün, Fas ve Bahreyn'de gerçekleştirilen yüzyüze görüşmeler ve anketlerden çıkarılmıştır. Anketlerdeki sorular ve görüşmelerdeki konu alanları uzmanların bir araya geldiği bir çalıştayda geliştirilmiştir. Aynı uzmanlar ayrıca çalışmada ulaşılması gereken kişilerin kimler olduğunu da belirlemişlerdir.

Anketlerin sonuçları niceliksel ve niteliksel olarak incelenmiştir. Tüm söyleşilerde bir proje uzmanı hazır bulunarak söyleşilerin bulguları ve sonuçlarına ilişkin kısa raporlar derlemiştir. Fizibilite raporu söyleşilerde aktarılanları ve anket sorularının yanıtlarını yansıtmaktadır.

2.3 TOPLUMSAL CİNSİYET ENSTİTÜSÜ'NE YÖNELİK TALEP

GODKA bölgesinde gerek sivil toplum gerekse devlet düzeyinde cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmaya ve kadınları güçlendirmeye yönelik çabalar oldukça fazladır. Kadınların haklarının korunmasına dair bir miktar ilerleme kaydedilmiş olsa da özellikle insani ve maddi kaynakların toplumsal cinsiyet eşitliğinin etkin bir biçimde uygulanması yönünde dağıtılmasını sağlamak konusunda katedilecek oldukça uzun bir yol vardır. Yeni bir Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün kurulması varolan toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ve programlarının etkinliğinin artmasına ve bölge ülkelerindeki uygulamaların geliştirilmesine imkan sunacaktır.

GODKA bölgesi özelinde toplumsal cinsiyet politikaları üzerinde çalışan vakıflar arasında Arap Kadınları için Eğitim ve Araştırmalar Merkezi (Center of Arab Women for Training and Women, CAWTAR) ve Birleşmiş Milletler Kadınlar için Kalkınma Fonu (United Nations Development Fund for Women, UNIFEM) sayılabilir. Ayrıca, Akdeniz Cinsiyet Araştırmaları Enstitüsü (Mediterranean Institute of Gender Studies, MIGS) ve Afrika Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü (African Gender Institute, AGI) GODKA bölgesine daha akademik bir bakış açısıyla odaklanan kuruluşlardır.

Hali hazırda toplumsal cinsiyet üzerine çalışan kuruluşların ilgilenmediği konularda GODKA genelinde çalışacak bir Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'ne önemli ölçüde ihtiyaç vardır. Saha araştırmalarına ve yerinde söyleşilere bakıldığında bölgede toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarına dair bilgilerin karışık ve ulaşılması güç olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların %88'i, bu durumdan ötürü kaygılı olduklarını ifade etmişler ve varolan araştırma ve bilgileri toplama ve paylaşmayı planlayan GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün bu hedefini onaylamışlardır. Varolan kuru-

luşların eşgüdümlü çalışmadıkları ve karar alıcılarla iletişimlerinin zayıf olduğu da bilinmektedir. 56 katılımcıdan 39'u varolan kuruluşların arasındaki koordinasyon sorunlarına değinmiş ancak yalnızca 24'ü siyasetçilere seslerini duyurmak için yapılacak tanıtım faaliyetlerini destekleyeceklerini ifade etmiştir. GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü bu açığı kapatmayı amaçlamaktadır.

CAWTAR ve UNIFEM'den farklı olarak, GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü dağılık ve ulaşılması zor bilgileri toplamayı ve dağıtımını yapmayı ve de araştırmacıları bir araya getirecek araçlar geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu Enstitü ağırlıklı olarak koordinasyon görevi görecektir. Oluşturulması planlanan benzer bir kurum olan Avrupa Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü gibi, temel görevi kendi bünyesinde araştırma üretmekten ziyade gerçekleştirilen araştırmaları toplamak ve dağıtımını yapmak olacaktır. GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün önerilen görevleri arasında kendi bünyesinde araştırma yapması fikrine orta düzeyde öncelik verilmiştir. 56 katılımcıdan yalnızca 34'ü bu görev önerisini desteklemiştir. Ayrıca, GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü, Avrupa Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü gibi, deneyimlerin paylaşımını da teşvik edecektir.

GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'ne neden ihtiyaç duyulduğuna dair bazı yanıtlara örnek olarak aşağıdaki cümleler sayılabilir:

1. Bölgede toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik çalışmalar (araştırmalar, belgeler, deklarasyonlar, veritabanları, vs.) dağılık durumdadır ve etkin bir biçimde kullanılamamaktadır.
2. Sivil toplum, toplumsal cinsiyet üzerine iyi ve güncel araştırmalar talep etmektedir.
3. Dünyanın bu bölgesinde kadın hakları bütünüyle anlaşılabilir değildir. Verileri toplayacak ve güncelleyecek, belirgin raporlar ve incelemeler hazırlayacak enstitülere gereksinim vardır.

Bu tür bir enstitünün katma değeri ayrıca STK'lar, sosyal ortaklar, kar amacı güden kurumlar, medya, uluslararası kuruluşlar, özel sektör ve devletler dahil olmak üzere değişik taraflar arasında ve farklı seviyelerde ortaklıklar kurabilmesinde yatmaktadır. Katılımcıların %64'ü, varolan kuruluşları birbirlerinin çalışmaları konusunda bilgilendirecek ve işbirliği ve ortaklık alanları önerecek bir bölgesel şemsiye kuruluşa ihtiyaç olduğunu belirtmiştir.

2.4 TOPLUMSAL CİNSİYET ENSTİTÜSÜ'NÜN AMAÇLARI VE HEDEFLERİ

Katılımcıların büyük çoğunluğu GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün kuruluşunu desteklemiştir. 56 katılımcının yalnızca 3'ü Enstitü'nün kurulmasına karşı çıkmıştır. Tüm katılımcılara Enstitü'nün neye sahip olmasını istedikleri sorulmuştur. Yüzyüze yapılan görüşmelerde verilen yanıtlar proje ekibi tarafından projenin saha çalışması sırasında toplanmış ve proje danışmanları tarafından oluşturulan bir e-posta gönderi listesine gönderilen anketlerin sonuçları da yine proje ekibi tarafından derlenmiştir. Görüşmelerde ve anketlerde katılımcılara GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün olası amaç ve hedeflerini sıralamaları istenmiştir. Katılımcılar aşağıdaki amaç ve hedefleri listelemiştir:

Bir GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü,

- Halihazırda bulunan ancak kolayca ulaşılamayan araştırma ve cinsiyet odaklı verilerin toplandığı bir veritabanı işlevi görmelidir;
- GODKA bölgesinde toplumsal cinsiyet alanında çalışan sivil toplum kuruluşları ve aktivistlerin bir araya geldiği bir iletişim ağı kuruluşu ve bölgedeki iyi örneklerin, başarı öykülerinin ve diğer deneyimleri toplandığı bir kaynak olmalıdır;
- Ortak çalışmalarını koordine etmeli ve kuruluşlar arasında ortaklıklar kurmalıdır;
- Toplumsal cinsiyet çalışmaları alanında sertifika programları ve dereceler sunmanın yanı sıra cinsiyet odaklı bütçeleme gibi teknik alanlarda da eğitim veren bir merkez konumuna sahip olmalıdır;
- Özgün araştırmalar yürütmeli, ülke bazında incelemeler yaparak çeşitli durumların tanısına katkıda bulunmalıdır;
- Tanıtım faaliyetleri için bir zemin oluşturmalı ve politika önerileri geliştirerek hükümetlere baskıda bulunmalıdır.

Katılımcıların %88'i, Enstitü'nün veritabanı işlevine diğer tüm görevlerine kıyasla öncelik vermişlerdir. Daha önce yapılmış araştırmaların toplanması ve derlenen bilgilerin dağıtımının yapılmasına acilen ihtiyaç duyulduğunun altını çizmişlerdir. Temel kaygıları varolan bilgilere ulaşmanın imkansız olmasıdır:

Enstitü, toplumsal cinsiyet konusunda istatistiki bilgilerin azlığı ve ulaşılmazlığı sorununa değinmelidir. Saha araştırması yoluyla varolan verileri bir araya getirmeli ve kolayca ulaşılabilir bir veritabanı oluşturmalıdır.

Böylelikle, GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün amaçları arasında olan araştırma ve bilgilerin toplandığı bir veritabanı oluşturma hedefine azami önem verilmiştir.

Neredeyse tüm katılımcılar, GODKA sivil toplum kuruluşlarını içeren bir ağ kuracak ve gerektiğinde ortaklıklar doğuracak şekilde işleyen bir koordinasyon kurumunun yokluğunu dile getirmiştir. Enstitünün iletişim ağına yönelik işlevini toplumsal cinsiyet alanında çalışan insanları bir araya getirmek ve onları işe yarayan çalışmalara ve başarı örneklerine yönlendirmek olarak nitelendirmişlerdir. Öte yandan, koordinasyon işlevini iletişim ağı işlevinden ayrı tutarak, Enstitünün değişik ülkelerdeki yerel kuruluşların benzer girişimlerine özellikle dikkat etmesini ve bu girişimlerin arasında bağlar kurularak, bilgi alışverişinin sağlanmasını temenni etmişlerdir. Katılımcılar bu iki işleve de yüksek önem addetmişlerdir.

Katılımcıların %51.8'i, toplumsal cinsiyet alanında yeterince deneyimli kişi olmasından endişe duyduklarını belirtmişlerdir. Bu alanda çalışanlardan yalnızca bir kısmının yeterince eğitim aldığı altını çizmişlerdir:

Yeterli derecede eğitilmiş toplumsal cinsiyet uzmanı açığı vardır: Önerilen GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü bu açığı kapatmalı ve sertifikalı ve dereceli eğitim sağlamalıdır. Bu dereceler ve sertifikalar toplumsal cinsiyetle alakalı teknik ve teorik konuları kapsamalıdır.

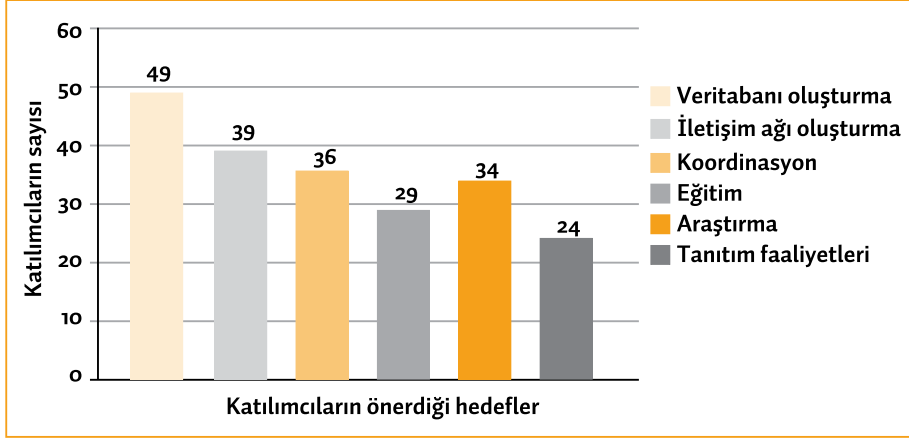
Ancak katılımcılardan bazıları, insanları eğitmek konusunda iddialı hedefler ortaya koymanın sakıncalarını dile getirmişlerdir. Çekince belirtenlerin çoğu bu tür sertifika ya da derecelerin üniversitelerin toplumsal cinsiyet bölümlerinden edinilen derecelerle örtüşme ihtimalinin yüksek olması nedeniyle meşruiyetlerinin sorgulanacağını belirtmiştir. Bu nedenle bazı katılımcılar, GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün sadece akademik programların dışında kalan teknik ve belirgin konularda eğitim vermesini önermiştir. Enstitünün bu hedefine düşük öncelik verilmiştir.

Görüşülenlerin büyük bir kısmı, GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün kendi araştırmalarını yürütmesinin ve daha önce yeterince çalışılmamış konulara değinmesinin gerektiğine inanmaktadır. Öte yandan, Enstitünün yürüteceği araştırmaların varolan bazı araştırma odaklı kuruluşların çalışmalarını tekrar etme olasılığı olacağını da eklemiştir. Dolayısıyla, Enstitünün araştırma hedeflerinin sınırlandırılmasını önermişlerdir. Buna rağmen katılımcılar ülke bazında yapılacak tanıtım çalışmalarının önemini de belirtmişlerdir. Aktardıklarına göre Enstitü, bölgedeki belirli ülkelerin toplumsal cinsiyet alanında kaydettiği aşamayı değerlendiren yıllık raporlar hazırlamalıdır. Böylelikle, katılımcıların bu hedefe orta düzeyde önem addettiğini görmekteyiz.

Katılımcıların yalnızca %42.8'i, GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün bir tanıtım mekanizması yoluyla bulgularının karar alıcılara aktarıldığı bir platform işlevi görmesi gerektiğini düşünmüştür. Büyük çoğunluğu bu hedefle ilgili çekincelerini dile getirmiştir. Çekinceler genellikle tanıtım faaliyetlerinin ağır basması sonucu

Enstitünün ana amacından uzaklaşması beklentisine işaret etmektedir. Neticede, bu hedefe düşük öncelik verilmiştir.

Tablo 1. Görüşülenler ve ankete katılanlar kurulması önerilen GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü için aşağıdaki amaç ve hedefleri sıralamışlardır:



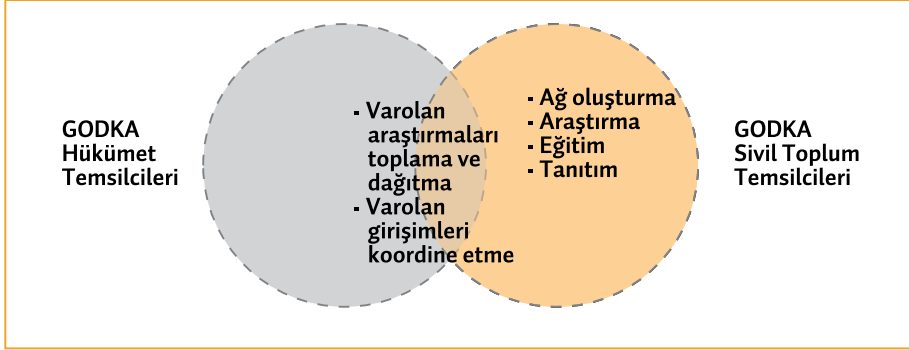
Ankete ve yüz yüze görüşmelere katılanlar toplam 56 kişidir. Yukarıda Tablo 1’de tüm katılımcıların önerdiği amaçlara yer verilmiştir. GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü’ne verilen desteğin oranı aşağıda detaylı bir biçimde görülmektedir.

Yukarıdaki çizelge 56 katılımcıdan sadece 24’ünün GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü’nün tanıtım faaliyetleri için bir platform işlevi görmesini desteklediğini göstermektedir. Diğer yandan, Enstitünün olası hedeflerinden araştırma ve bilgi veritabanı işlevi en yüksek oranda desteği almıştır. Diğer üç olası işlev olan ağ-oluşturma, koordinasyon ve araştırma sırasıyla 56 katılımcı üzerinden 39, 36 ve 34 kişinin desteğini almıştır. Çizelgeden ankete ve görüşmelere katılanların Enstitü için dört hedef etrafında birleştikleri anlaşılabilir. Bu hedefler, aldıkları desteğe göre aşağıda sıralanmıştır:

1. Varolan araştırma ve bilgilerin toplanıp dağıtılacağı bir veritabanı işlevi görmesi;
2. Sivil toplum kuruluşları ve aktivistleri bir araya getirecek bir ağ-oluşturma kuruluşu olarak hizmet vermesi; bu kişi ve kurumlarla çeşitli işlevsel modelleri ve başarı örneklerini paylaşması;
3. Ortak çalışmalarını koordine etmesi ve kuruluşlar arasında ortaklık girişimlerini başlatması;
4. Kendi araştırmalarını yapması; ülke bazında incelemeler yaparak tanı analizine yardımcı olması.

Görüşmelere ve anketlere gerek hükümet temsilcileri gerekse sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri katılmıştır. Bu iki tür katılımcının her biri farklı bir paydaş grubunu temsil ettiğinden GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü için ortaya konan hedefler değişik bakış açılarını yansıtmaktadır.

Tablo 2: Hükümet ve sivil toplum temsilcilerinin “GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü’nün amacı ne olmalıdır?” sorusuna verdikleri yanıtlar bazı görüş alanlarında buluşurken diğerlerinde ayrılmıştır.



Yukarıdaki grafikte iki grup paydaş tarafından ortaya konan değişik amaçlar gösterilmiştir. İki grup paydaş tarafından ifade edilen amaçlara bakıldığında Enstitü için uygun gördükleri alanların kesiştiği noktaların toplumsal cinsiyet odaklı araştırma ve bölgede koordinasyon faaliyetlerini yürütme işlevleri olduğu görülür. Sivil toplum temsilcileri de iletişim ağı oluşturma, araştırma yapma, eğitim verme ve tanıtım faaliyetleri yürütme gibi amaçları desteklemiştir. Hükümet yetkilileri ise Enstitünün olası tanıtım ve politika önerileri geliştirme ayağını açıkça desteklemekten kaçınmıştır.

Özetle, Enstitünün paydaşların ortak çıkarlarına uyan işlevleri, varolan bilgilerin toplandığı bir veritabanı oluşturma, bu veritabanının ulaşılabilirliğini artırma ve bölgede benzer alanlarda çalışan kuruluşların koordinasyon içinde çalışmalarını sağlama olarak sıralanabilir. Genel anlamda tüm paydaşlar tarafından en çok destek alan işlev veritabanı oluşturma olarak ortaya çıkmıştır; daha sonra sırayla iletişim ağı oluşturma, koordinasyon sağlama ve araştırma yapma işlevleri tercih edilmiştir. Böylelikle, çoğunluğun Enstitüyü bölgede bilgi toplayan ve dağıtan, kuruluşlararası ve iyi örneklerin toplandığı bir iletişim ağı yaratan ve yöneten ve bölgedeki benzer girişimlerin koordinasyonunu sağlayan bir kuruluş olarak görmekte olduğu ortaya çıkmıştır.

3) POLİTİKA ÖNERİLERİ

Raporun bu kısmı, proje ekibinin bölge ziyaretleri ve yüzyüze gerçekleştirdikleri mülakatlar sonucunda elde edilen bilgileri sunmaktadır. Aşağıda çizilen yol haritasına, gelecekte kurulması planlanan Enstitü Yönetim Kurulu'nun nihai şeklini vereceği unutulmamalıdır.

3.1 HEDEF KİTLE

ULUSAL DÜZEYDE SİYASETÇİLER

Enstitünün orta seviyede öncelik verilen amaçlarından biri siyasetçileri etkilemektir; zira siyasetçiler kanun yapan ve ülkelerin kaynaklarının dağılımına karar veren kişilerdir. Enstitü, ayrıca yerel sivil toplum temsilcileri ile çalışarak onların GODKA hükümetleri ile iletişimini güçlendirecektir. Bununla beraber, GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü yerel siyasetçilerle toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda geliştireceği politikaları paylaşacaktır. Ek olarak, Enstitü, hükümetlere toplumsal cinsiyet üzerine yerelde sahip oldukları bilgiyi pekiştirecek bölgesel veriler sağlayabilir.

ARAŞTIRMA ENSTİTÜLERİ

GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü bölge genelinde kadın üzerine yapılan yerel ve bölgesel araştırmaları tanıtacaktır. Bölgedeki enstitülerin araştırma projelerini koordine etmeye çalışacak ve onların önceki deneyimlerinden edindikleri bilgileri paylaşmalarına olanak sağlayacak yollar sunacaktır. Bu şekilde, bu kuruluşlar birbirlerinin çalışmalarını tekrar etmek yerine dar alanlarda yapılması gereken araştırmaları bölerek detaylı çalışmalar yürütebileceklerdir.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü, yerel STK'lara maddi ve beşeri kaynaklar bulmada, çeşitli konuları tartışmada, iletişim ağı oluşturmada ve bölge genelinde toplumsal cinsiyete dair yerel bilinç düzeyini arttırıcı kampanyalar yürütmede destek olacaktır. Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü, ayrıca tüm GODKA bölgesinde yapılan araştırmaları toplayıp dağıtımını yaparak yerel STK'lara yerelde temin edilebilecek bilginin daha fazlasını sunacaktır. Yerel STK'lar ise GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'ne hangi etkinliğin ya da çalışmanın en iyi sonuçları verdiğini aktarabilecek ve böylece Enstitünün bu bilgileri bölgedeki diğer STK'larla paylaşarak onların da çalışmalarını iyileştirmelerine yardımcı olması mümkün olacaktır.

ÜNİVERSİTELER

Üniversitelerin hedef kitleye dahil edilmelerinin nedeni geleceğin karar alıcılarını, bilginlerini, iş insanlarını vs. eğitmeleridir ve GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü

bu insanlara aktarılan bilgiyi zenginleştirebilir. Üniversiteler ise Enstitü'ye gerek bilgi gerekse yerel düzeyde insan kaynağı sağlayabilirler.

MEDYA

Medyanın hedeflenmesinin nedeni de siyasetçilerden halka kadar uzanan düzenli ve geniş bir dinleyici kitlesini etkileyebilmesidir. GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü, STK'lar, araştırma merkezleri ve medya arasında toplantılar ve ağ oluşturma etkinlikleri düzenleyerek tarafların çalışmalarının ve etkinliklerinin haberlerinin iletilmesi için daha iyi bir ortam oluşturabilir.

ARAP BİRLİĞİ

GODKA ülkelerinin tamamı olmasa da çoğunluğu Arap Birliği'ne üyedir. Temel amacı Arap ülkeleri arasındaki ilişkileri güçlendirmek olan Birlik, aynı zamanda Arap dünyasındaki sosyal meseleleri incelemektedir ve geçmişte okuma yazma oranının yükselmesi ve kadınların haklarının korunması alanlarında çok gayret sarf etmiştir. Arap Birliği'nde geliştirilen ya da Birliğe önerilen çözümler ya da atılacak adımlara yönelik planlar GODKA bölgesinde daha geniş bir alana ve daha hızla yayılabilir.

3.2 GÖREVLER VE MİSYONLAR

GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün kuruluşuyla bölgede yerleşik toplumsal cinsiyet politikaları ve programlarının güçlenmesi ve desteklenmesi ve de bölgedeki ülkelerde cinsiyet eşitliğinin artması hedeflenmektedir. Bu nedenle, söz konusu Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün görevleri, işlevi ve bütçesi bölgedeki kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasının önemini yansıtacak şekilde uyarlanmış olmalıdır. Görüşmelerin sonuçlarına uygun ve ek olarak proje danışmanları önerilen GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü'nün misyonlarını da detaylandırmıştır. Bu bağlamda Enstitünün değişik görevleri ve misyonları aşağıdaki kategorilere ayrılacaktır:

KOORDİNASYON VE AĞ OLUŞTURMA

1. Sivil toplum temsilcileri, siviller ve resmi yetkililer arasında (Avrupa Konseyi'nin Kuzey – Güney Merkezi gibi) bir iletişim merkezi olarak hizmet verme ve bölgesel ağlar oluşturan ve idame ettiren bir araç olma - Enstitü diğer kuruluşlar tarafından halihazırda yapılan işleri tekrarlamak yerine onların çalışmalarını koordine edecek ve aralarında bilgi akışını sağlayacaktır. Böylelikle, bu kuruluşların tümü birbirlerinin deneyiminden yararlanabilecek ve yerel ve ulusal toplum için daha çok çalışabilecektir. Ayrıca, STK'lar ve hükümetler arasında bağlantıların noksan olduğu durumlarda bu bağlantıları Enstitü kuracaktır.
2. Güvenilir ve güncel veri/istatistik sağlama – Bölgede toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine yapılan araştırmaların toplandığı bir veritabanı işlevi görme. Bölgede

toplumsal cinsiyet konusunda araştırma yapan pek çok enstitü bulunmaktadır; ancak bu kuruluşlar bir arada olmadıklarından birbirlerinin çalışmalarını tekrarlamakta ve konuya ilişkin varolan tüm bilgiyi kullanamamaktadır. GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü geçmişte yapılan tüm çalışmaları kapsamlı bir biçimde toplayarak gelecekte araştırmaların daha kolay, daha geniş bir açıyla ve daha doğru yapılmasını sağlayacaktır.

3. Projeleri makro-ölçekli olarak yürüterek daha küçük aktörlerin diğer projeler oluşturmalarına yardımcı olma – Enstitü, STK'ların projelerini koordine edecek ve onlar arasında bilgi akışını sağlayacak, dolayısıyla onların iş yükünü hafifletecektir. Böylece, az sayıda olan görevlerini iyi ve derinlikli yapabilme zamanı bulacaklardır. STK'ların yürütecekleri görevler GODKA bölgesindeki toplumsal cinsiyet konularını çalışan camiaya özgü olacak ve onlarla GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü yoluyla paylaşılacaktır.
4. Bilgi ve deneyim paylaşma ve bölgede ve uluslararası alanda sivil toplum ve hükümetler arasındaki diyalogun geliştirilmesi ve genişletilmesini sağlama.
5. Uluslararası kadın kuruluşları ile ve diğer uluslararası kuruluşlarla, örneğin BM örgütleri (BM Nüfus Fonu ya da BM Kalkınma Fonu), Dünya Bankası vs. işbirliği içinde çalışma.
6. İyi örneklerin, edinilen derslerin sunulması; kapasite oluşturma - GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü sivil toplum kuruluşları ve hükümetler tarafından geçmişte atılmış adımları ya da yapılmış araştırmaları inceleyerek hangi yaklaşımın en iyi sonucu verdiğini görecektir ve diğer kuruluşlara bu doğrultuda önerilerde bulunacaktır. Ayrıca diğer aktörlerin de çeşitli yöntemler arasında yapacakları etkinlik incelemesini düzenleyecek ve eşleştirecektir.

ARAŞTIRMA VE POLİTİKA ÖNERİSİ

7. Kadınların yüzyüze olduğu ekonomik, siyasi ve sosyal sorunlara ilişkin araştırmalar yapma ve toplumsal cinsiyete göre dağıtılmış istatistikler oluşturma – Enstitünün düşük öncelikli amaçlarından biri de hükümetlerin cinsiyet eşitliği hedefini tutturmaları için gereken adımları atmalarını sağlamak olacaktır. Gerek katılımcılar gerekse proje danışmanları adım atmak için öncelikle ne olup bittiğini iyi bilmek gerektiğinin ve doğru adımların eksiksiz bilgiye dayalı atılabileceğinin farkındadır. Ancak Enstitü gerekli verileri topladıktan ve bu bilgileri kamuoyu ve diğer aktörlerle paylaştıktan sonra toplumun devletten taleplerini belirleyecek tartışmalar yaşanabilir.
8. Veriler/istatistikler kullanarak bilgiyi politika ve yasama önerilerine dönüştürme; araştırmaların sonuçlarını dağıtarak GODKA ülkelerindeki tüm taraflarla paylaşma.

9. CEDAW'ın tam ve etkili uygulamasını denetleme – CEDAW Sözleşmesi BM'nin insan hakları girişimlerinden biridir ve kadınların toplumun her düzeyinde hayatın her kademesinde yer almalarını hedeflerken toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın olmadığı bir dünya amaçlar.

TANITIM

10. Toplumsal cinsiyet kavramını tanıtmaya – GODKA bölgesinde kadınlar ve erkekler arasında büyük oranda eşitsizliğe rastlanmaktadır; ancak son dönemde kadınların güçlendirilmesi konusunda kaydedilen ilerlemede bazı alanlarda artık toplumsal cinsiyetin bir sorun alanı olmadığına dair bir izlenim uyandırmıştır. Ancak, bu ilerleme son derece sınırlıdır ve araştırmamızın katılımcıları GODKA toplumlarının cinsiyet konusundaki noksanlıklarının nedeninin hükümetlerin toplumsal cinsiyeti belirlenmesi, tartışılması ve çözümlenmesi gereken bir konu olarak görmemesi olduğunu düşünmektedir. Toplumsal cinsiyet yalnızca toplumun tartıştığı önemli bir konu haline gelmekle kalmamalı aynı zamanda Enstitü bu kavramın iyi anlaşıldığına emin olmalıdır.
11. Toplumsal cinsiyete yönelik orta yollu politikalar üretmenin çoğaltılması ve bu politikaları üretmek için gereken eğitimin verilmesi – Toplumsal cinsiyet konusunda orta yolun tutturulmasını, herhangi bir adımın ya da programın bir bireyin cinsiyet odaklı deneyimlerini ve kaygılarını nasıl etkilediğini inceleyerek cinsiyet eşitliğini sağlamayı ummaktadır. Bu doğrultuda, Enstitü orta yol bulma yöntemlerini hayata geçirecek, sınavacak ve geniş GODKA bölgesine yayacaktır.
12. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda duyarlılığı arttıracak kampanyalar yapma ve gölge raporlar yazılması için teknik destek sağlama – Toplumun toplumsal cinsiyet konusunda bilgilendirme diyalogunun artmasını doğuracak ve değişik aktörler tarafından hükümetlerin hatalarını onarmak için adımların atılmasına neden olacaktır. Enstitü bir yandan da toplumun cinsiyet konusunda taşıdığı yanlış izlenimleri temizlemek için çalışacaktır.

3.3 YAPI, YÖNETİM, KONUM VE FONLAMA

1. Önerilen Enstitü yukarıda sözü edilen paydaşlardan oluşan bir yönetim kurulu ile yönetilmelidir.
2. Üyelerin çoğunluğunun GODKA bölgesinden gelmesi önemlidir; fakat Enstitü bölge dışından üyeliğe uygun adayları da geri çevirmemelidir.
3. Enstitünün hiyerarşik yapısı etkin çalışmaya müsaade edecek şekilde tasarlanmalıdır.
4. Yönetim kurulu üyelerinin toplumsal cinsiyet eşitliğini temin edecek politikaları etkileyebilecek konumda yerel ve uluslararası kuruluşlarla ilintili olması faydalıdır.

5. Danışma kurulunun oluşturulması yönetim kurulu tarafından kararlaştırılacaktır. Kurulun üyelerinin seçme sorumluluğu ilgili paydaşlar tarafından paylaşılacaktır.
6. Önerilen Enstitünün özerkliği evsahipliği yapan ülke tarafından garanti altına alınacak ve Enstitü iç yönetiminde bağımsız olacaktır.
7. Önerilen Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü resmi olarak GODKA bölgesinde bulunmalıdır. Enstitünün bulunduğu ülkenin içinde Enstitünün çalışmalarına benzer çalışmalar yürüten başka bir kuruluşun bulunmaması tercih edilecektir. Bununla beraber, Enstitünün yalnızca bölge genelinde değil aynı zamanda bulunduğu ülkede de kadın haklarını ilerletmeye katkıda bulunuyor olması istenmektedir. Ayrıca, evsahibi ülkenin kanunlarının Enstitünün çalışmalarıyla çatışmaması da önemlidir. Bu bağlamda, Fas'ın Rabat kentinde yapılan çalışmalar bu kentin diğer Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerine kıyasla uygunluğunu açıkça ortaya koymaktadır.
8. Öte yandan, önerilen Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü tüm paydaşlara açık olmalı, kurumsal otoritesini muhafaza ederek hükümetleri ve politikaları etkilerken bir yandan da paydaşlara ulaşımında esnekliğini ve akıcılığını temin etmelidir.
9. Olası fon kaynakları arasında bazıları şunlardır: BM örgütleri, Orta Doğu Ortaklık Girişimi (Middle East Partnership Initiative), Avrupa Birliği, çeşitli hükümetlerin Orta Doğu programları, diğer fon sağlayan kuruluşlar ve özellikle G-8 bünyesindeki Gelecek Vakfı (Foundation for the Future).
10. Evsahibi ülke Enstitüye destek verecek siyasi iradeye sahip olmalı ve eleme sürecinde yerel sivil toplumun projeleri benimsemesi öncelikli olmalıdır.

3.4 FAS'TA STK KAYIT İŞLEMLERİ

Kar amacı gütmeyen bir kuruluş Fas'ta resmi bir izin ya da tebliğ gerektirmeden kurulabilir. Kuruluşun (derneğin) üyeleri Fas vatandaşları ya da yabancı kişiler olabilirler. Ancak, yasal olarak (tüzel kişi olarak) var olması, yasal işlemleri destek amacıyla fonlara başvurabilmesi ya da dernek üzerinden satış ya da alış yapabilmesi için derneğin kuruluşunun resmen beyan edilmesi gerekir. Derneğin tüzüğüne beyanı onu kamusal olarak kanunen kurulmuş bir tüzel kişi olarak çalışmasını sağlar. Fas'ta derneklerin denetimi, dernek kurma hakkını teslim eden 15 Kasım 1958 tarihli Dahir⁵'e dayanır. Derneğin tüzüğüne ilanı tevdiat makbuzunun alınmasından sonra bir kaç haftayı bulabilir.

Kayıt için gereken evraklar tebliğ mektubu, kuruluş sözleşmesi, yönetici ve idari kadronun isim listesi ve derneğin tüzüğüdür. Bütün bu evraklar noterde tasdik edilmeli ve başvuru sahibi tarafından imzalanmalıdır.

3.5 KURULUŞ MASRAFLARI

Yapılan görüşmelere dayanarak, Enstitünün kuruluş masrafları için oluşturulan bütçe kategorilerinin oranları aşağıdaki gibi olacaktır:

Altyapı %40

İdari %40

Programlara göre %20

Enstitüyü kurmak için gereken çekirdek kaynağın örnek bütçesi aşağıdadır:

BÜTÇE KATEGORİ		ORAN	TUTAR (ŞABD)
ALTYAPI		15%	
	Ofis kira		50.000,00
	Ekipman		10.000,00
	Diğer		10.000,00
İDARİ		42%	
	Kadro maaşlar		125.000,00
	Hukuk danışmanı		15.000,00
	Kayıt masrafları		10.000,00
	Diğer (kadro seyahat, vs)		50.000,00
PROGRAMLARA GÖRE		42%	
	Araştırma projeleri		125.000,00
	Tanıtım		50.000,00
	Eğitim		25.000,00
TOPLAM			470.000,00

Bu bütçe benzer kurumların yıllık bütçeleri baz alınarak hazırlanmıştır.

4) SONUÇ

Bu rapor, çalışma alanı Genişletilmiş Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleri olan bir Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü kurmanın temelini ve gerekçelerini ortaya koymaktadır. Enstitü özgün bir kuruluş olmalı ve yerel iyelik yoluyla kurulmalıdır. Bazı sivil toplum aktörleri tarafından Enstitüyü kurmaya yönelik talep ve girişimler vardır; ancak kuruluşa destek olacak hükümetlerin siyasi iradesine de ihtiyaç duyulmaktadır. Gelecek için Forum (Forum for the Future) bu projeye hükümetler düzeyinde desteğin geldiği ilk platform olmuştur ve fikirlerin hayata geçirilmesi için hükümetlerle temasa devam edilecektir. Araştırmacılar, Gelecek için Forum temsilcilerini bu raporda çizilen çerçeveye katılmaya ve Enstitünün kurulması için gereken maddi kaynakların oluşturulmasını sağlamaya davet etmektedir.



TESEV

ISBN 978-605-5832-26-1

